zonde in het algemeen, die steeds door u wordt bedreven, maar een bepaalde zonde op het oog heeft.

Hij wijst daarmee dit groote kwaad aan, dat iemand zegt, dat iemand denkt geen zonde te hebben (1:8—10).

En staat gij daaraan geheel onschuldig?

Werkt het zondebesef, het schuldbewustzijn, wel altijd krachtig in u op?

Doorleeft gij soms geen tijden van gerustheid, waarin de doornen van uw zonden u niet steken, waarin gij uw ongerechtigheid herleidt tot tekortkoming en gebrek, waarin gij tamelijk tevreden zijt over uzelf?

In zoo'n tijd is er bij u gemis aan waarachtige gemeenschap.

Gij staat niet in levende gemeenschap met Gods volk (1:7), noch minder in levende gemeenschap met God, enkel licht (1:6).

Maar als u dan uw doen alsof gij geen zonde hebt tot zonde wordt!

Wie zal ooit zingen het lied van de smart, welke gij dan ondervindt?

Gij voelt u verlaten.

Ver van den vrome.

Ver van den Vader.

Gij staat dan in een wijde woestijn ... zielsalleen.

Maar als gij dan het oog naar boven slaat!

Als dan de gedachte: daar zetelt een rechtvaardig God, gekruist wordt door deze andere: daar leeft ook mijn opgevaren Heiland!

Die heeft uw afzwervingen geteld en voor u gebeden, steeds maar gebeden, dat uw geloof niet ophoude.

Toen uw voldaanheidsschuld tot God riep om vergelding, heeft Hij zich voor Zijn Vader gesteld als uw Voorspraak, uw Advokaat.

Hij noemde uw kwaad geen goed, Hij pleitte niet op verzachtende omstandigheden, Hij gaf van uw zonde van zondeloosheidswaan geen psychologische verklaring, maar Hij herinnerde er aan met teedere stem: Vader, het is een van de schapen, die Gij Mij gegeven hebt.

Hij hief Zijn doorboorde hand omhoog en toonde het teeken der nagelen als den kwijtbrief van al uw schuld.

En dat gij het toen uitsniktet van berouw, gij dankt het aan Hem.

Dat gij toen den Geest weer in u werken liet, gij dankt het aan Hem.

Dat gij toen wist, dat Gij weer een ontfermenden Vader hadt en een lieven Jezus, gij dankt het aan Hem.

Aan Zijn nooit onderbroken pleidooien voor de vierschaar Gods.

Wat heeft uw Heiland het druk met al dat pleiten voor al de zonden van al de Zijnen.

Maar daar was ook de verheerlijking van Zijn menschelijke natuur toe noodig.

Daarom moest Hij ten hemel varen.

O mijn ziel, indien gij gezondigd hebt, indien gij u bepaalde zonden bewust wordt, indien gij deswege de gevoelige gemeenschap met den Vader moet derven, indien angsten daarover u overvallen, gedenkt er aan: gij hebt een Voorspraak bij den Vader, Jezus Christus den Rechtvaardige.

Beroept u in uw nood niet slechts op het werk, dat Christus heeft volbracht, maar evenzeer op het werk, dat Hij nog altoos volbrengt.

Dan ervaart gij de kracht van Christus' Opstanding.

Maar gij ervaart ook de kracht van Christus' Hemelvaart.

En gij springt op van vreugd als een hemelkind.

HEPP.

KERKELIJK LEVEN.

Synode-indrukken.

XVI. (Slot.)

Blijde momenten.

De Asser Synode rechtvaardigde haar naam ook in de stemming, welke er gedurende al de weken steeds maakte. Zij was buitengewoon rustig. Maar ook buitengewoon ernstig. Men voelde als het ware de strakke spanning.

Synodeleden, wien de zin voor humor aangeboren is, — de humor, een van de kostelijkste gaven van Gods algemeene genade, welke door bijzondere genade moet worden geheiligd — konden wel niet geheel hun aard verloochenen, maar voelden zich door de situatie genoopt zich tot het uiterste in te binden.

Behalve ter Synode werd er op straat en aan tafel heel wat over de kwestie verhandeld.

Gelukkig als men haar in vriendelijk tehuis of comfortabel hotel een poosje kon kwijt raken en zich herinneren, dat het leven ook een zonzijde heeft.

Zelfs ter Synode deed het leven zich een paar maal van die zijde kennen.

Een oogenblik werden de gedachten gewend naar ons Koninklijk Paleis, waar een zilveren huwelijksfeest werd gevierd. Een Synodelid is vanzelf ook een Oranjeman. De gunst, welke God aan de Koninklijke familie had bewezen, stemde tot dank en aan dien dank werd voor een klein deel uiting gegeven in een telegram aan H. M. de Koningin en den Prins der Nederlanden.

Ook een ander moment gaf blijdschap.

De sympathieke Praeses, Ds Fernhout, kon voor het eerst sinds hij gehuwd was, zijn jaardag niet vieren in den huiselijken kring.

Hoog plichtsgevoel dwong hem te Assen te blijven.

Maar de Synode heeft gepoogd een weinigje te vergoeden van het vele, dat hij moest missen.

Al vroeg zag men Prof. Geesink op het Synodepad.

Deze achtte het zich een eer als nestor van de Praeadviseurs den Praeses bij den aanvang der vergadering reeds te feliciteeren namens zijn ambtgenooten.

Dat Prof. Geesink met een — ja, hoe zal ik het zeggen, — echt Geesinksche toespraak voor den dag kwam, behoeft niet vermeld.

Deze hoogleeraar behoort tot de gelukskinderen, die er voor hun spreken en schrijven een eigen genre op nahouden.

Zijn genre kenmerkt zich hierdoor, dat het is „allen tijd in aangenaamheid, met zout besprengd".

Een treffend gezicht, die twee oud-strijders uit den Doleantie-tijd op het podium elkander in de oogen kijkend.

Beiden trouw, onkreukbaar trouw, gebleven aan het Gereformeerde beginsel.

En nu weer ons, van een jongere generatie, voorttrekkend naar een volgend strijdperk.

Een derde oud-strijder, de nestor der predikant-Synodeleden, besteeg ook het platform.

Warm vertolkte hij de warmte, welke de sympathie voor Ds Fernhout uit predikantenharten uitstraalt.

In de gemeente meent men weleens, dat een predikant warmte op bestelling kan leveren.

Dat houdt het spontane oprijzen van warmte bij den predikant niet zelden tegen.

Maar hier was de warmte ongewild, ongezocht.

En met een zinspeling op het schoone Dagboek „Zon en Schild", de jongste pennevrucht van Ds Fernhout, verzocht Ds Van Lummel — want hij was de derde oud-strijder — te zingen: Want God de Heer, zoo goed, zoo mild, is 't allen tijd een Zon en Schild, Hij zal genade en eere geven". Nu, dat laatste heeft Ds Fernhout ook ondervonden.

Het mooie antwoord van Ds Fernhout, waarin de echte bescheidenheid den toon aangaf en het offer der dankbaarheid Gode werd ontstoken, werd met genot aangehoord.

De pers had een keurig bloemstuk in het midden van de moderamentafel doen plaatsen ter huldiging van den Praeses.

Er zat dien morgen iets feestelijks in de lucht.

Tot weerziens?

Een blij moment was het voorzeker ook, toen de Synode uiteenging.

Assen is werkelijk geen plaats, waar men opgesloten zit of het niet kan uithouden.

Maar bijna acht weken uit zijn werk te zijn, het is geen kleinigheid.

Voor velen ontstaat er een achterstand, die gedurende een paar maanden een stuk van de nachtrust rooven zal, indien die al geheel kan worden ingehaald.

Hadden wij daar dan ook niet vertoefd in het bewustzijn, dat de kerken ons daar riepen, de voorloopige sluiting zou iets gewekt hebben van het gevoel, dat een gevangene moet hebben, als hij eindelijk vrij wordt.

Maar deze vergelijking zou misverstand kunnen doen ontstaan.

Vooral bij de gemeente van Assen.

Reeds heb ik haar in deze Synode-indrukken geroemd, maar waar ik nu aan ons vertrek uit Assen terugdenk, kan ik niet nalaten, haar andermaal te roemen.

Als men daar bij het afscheid op het perron de Synodeleden met hun gastheeren en gastvrouwen zag staan, vertrouwelijk sprekend eerst, bij het in zicht komen van den trein in haastige woorden groeten meegevend en wenschen uitend, voor het instappen in de coupé nog eenige hartelijke handdrukken, voor het laatst nog eenige wuivingen, moest men wel onder den indruk komen van den heerlijken gemeenschapszin en voorbeeldelooze gastvrijheid der Assenaren.

En toen we — helaas — de volgende week weer naar Assen moesten, kwamen dezelfde Assenaren met vriendelijke gezichten hun oude gasten verwelkomen en het was alsof de tijd der scheiding weer lang genoeg geduurd had.

Ook zij, die hun intrek genomen hadden in hotels, ondervonden iets dergelijks, schoon er natuurlijk andere motieven achter speelden.

Ook zij gingen niet heen, zonder door den gérant begeerd te zijn.

In een zomerplaats als Assen, heeft men niet dikwijls zulke buitenkansjes.

Daarom werden deze Synodeleden door den hotelier bij het scheiden van de markt als „met betraande oogen nagestaard", gelijk het in braven briefstijl heet.

En toen zij een week daarna weer verschenen, werden zij met de vreugde, welke steeds een aangename verrassing vergezelt, ontvangen.

't Zou mij niet verwonderen, wanneer daar van tijd tot tijd de zucht werd gehoord: was het nog maar eens gauw Synode!

't Is begrijpelijk, dat er tusschen Synodeleden en hoteliers in deze tegenstrijdig wordt gezucht.

En toch .... de Synode is slechts voorloopig gesloten.

Ze kan weer worden saamgeroepen.

Of 't gebeuren zal?

Men vrage ons niet te profeteeren.

Nawerking.

Op de nawerking van de Synode komt het thans aan.

't Is al vaker in de historie voorgekomen, dat een Synode een gewichtige beslissing nam om dwaling te keeren en dat eenige tientallen daarna reeds die dwaling proclameerde: j'y suis, j'y reste, ik ben er en ik blijf er.

Het had aan doelmatige uitvoering van de besluiten ontbroken.

Men had gedacht, dat de besluiten zelf wel hun werking zouden doen en dat de eigenlijke arbeid nu was afgeloopen.

Maar zóó gaat het in de kerk niet toe.

Er mag geen verslapping intreden.

De maatregelen, door de Synode genomen, moeten nu ook toegepast.

Het drakonische is aan de kerk vreemd.

Maar wel moet aan de zuiverheid der belijdenis ter dege de hand worden gehouden.

Met een takt, die onderscheid weet te maken tusschen het eene en het andere geval.

Doch ook met een doorzettingskracht, welke geen aanzien des persoons kent.

Wat thans van onze kerken gevraagd wordt is groote trouw.

Wordt daarom gebeden, wordt die betoond, dan zal het werk, te Assen verricht, niet ijdel zijn in den Heere.

Mag met een verbeterde bijbelvertaling langer gedraald?

XIV.

Uitgangspunt voor de bespreking van deze urgente kwestie is het rapport, dat in deze materie op de Synode van 1917 werd uitgebracht en de konklusies, welke daar werden aangenomen. De Synode achtte een herziening van de Statenvertaling niet beslist noodzakelijk.

Ten opzichte van de wenschelijkheid stond zij anders. Het rapport onderscheidde daarbij tusschen een radicale, een beperkte herziening en een in den engsten zin. Tegen de eerste had het groote bezwaren. De laatste zou de moeite niet loonen. Het gaf de voorkeur aan de tweede. Toch meende het rapport, en de Synode sloot zich daarbij aan, dat de Synode daartoe niet zelf het initiatief moest nemen, omdat nog te veel voorarbeid moest worden verricht.

Het bezwaar van den vóór-arbeid is thans weggenomen. Bijna een derde van heel de Schrift is door Gereformeerde Godgeleerden sindsdien opnieuw vertaald en gekommentarieerd. Dit mag voldoende geacht om met den definitieven vertalingsarbeid een aanvang te maken.

Zij, die dien voorarbeid hebben verricht zijn als vanzelf tot vertalers aangewezen. Zij staan thans nog in de kracht van hun leven. En waar met de vertaling een aanzienlijke tijd is gemoeid, is uitstel zeer te ontraden.

Ook dit mag niet vergeten: gelijk in den tijd der Statenvertaling is ook thans het tekstonderzoek tot een rustpunt gekomen. Men kan zeggen, dat we thans een nieuwen textus receptus van het Nieuwe Testament hebben. Is dan niet de gelegenheid gunstig om nu met een verbeterde bijbelvertaling te beginnen?

Is de Statenvertaling tot stand gekomen in een tijd, toen men zich voor de auteriteit der Schrift boog en heeft zij er middellijkerwijs toe meegewerkt, dat in den tijd van inzinking, welke daarop gevolgd is, vele eenvoudigen aan de waarheid vasthielden, wij hebben er ons ernstig rekenschap van te geven of ons in deze mischien niet een da capo van het verleden wacht en of wij verantwoord zijn, wanneer wij het nageslacht niet het kostelijk kleinood nalaten van een verbeterde bijbelvertaling. Wanneer onverhoopt de deformatie onze kerken mocht verminken, is wellicht in geen eeuwen een zuivere vertaling te wachten. En zoolang kan onze Statenvertaling niet meer mee.

Op het reformatorisch program behoort verbetering der bijbelvertaling te staan vóór uitbreiding der belijdenis en herziening der liturgie, hoe gewenscht beide laatste ook zijn. Want èn belijdenis èn liturgie zijn ten opzichte van de Schrift secundair. God heeft de zielen der geloovigen aan die Schrift gebonden. Verreweg de meesten kennen echter de Schrift slechts in een vertaling. Maar dan heeft de kerk ook te zorgen, dat deze vertaling zoo getrouw mogelijk zij. En nu zal geen deskundige durven beweren, dat de Statenvertaling, hoe uitnemend ook, het meerdere licht doet uitschijnen, dat God over de Schrift voor het tegenwoordige geslacht deed opgaan. Het verschil tusschen „grondtekst" en Statenvertaling is waarlijk niet zoo gering. Neemt men dat verschil niet zooveel mogelijk weg, dan zal hiervan het gevolg zijn, dat de gemeente meer en meer los wordt van het Woord.

Symptomen van los-worden van het Woord komen af en toe in de prediking reeds tot uiting, door de individueele vertalingen, welke van den kansel soms worden geboden en waarbij er zijn, die nog gebrekkiger zijn dan de Statenvertaling.

Nog enkele symptomen kunnen genoemd, als het lezen van andere vertalingen, bewerkt door mannen, die niet op Schriftgeloovig standpunt staan, bij huiselijke godsdienstoefeningen, en de

vraag, waarmee men beroep op de Schrift soms krachteloos zoekt te maken: maar is de vertaling van dien tekst wel juist?

Men zegge niet: maar uit de Statenvertaling is toch nog wel de weg der zaligheid te kennen. 't Moet ons allereerst om God te doen zijn. Dan wordt elk van Zijn woorden waardevol.

Voorbeelden ter vergelijking van de statenvertaling met nieuwe vertalingen, welke als voorbereidend werk voor een verbeterde vertaling kunnen dienen.

1. Uit de Psalmen
2. Uit Jesaja
3. Uit Jeremia.

De Synode en wat aan haar voorafging en op haar volgde, was oorzaak, dat wij deze artikelenreeks moesten afbreken.

Nog ware er heel wat over „de kwestie" te zeggen.

Wij hopen er ons in ons blad niet van te ontbouden.

Maar wij mogen toch ook niet vergeten, dat we moeten voorttrekken en bouwen.

„De kwestie" mag op onzen arbeid voor de kerk, ook op ons schrijven in de pers niet geheel beslag leggen.

God geeft meer te doen.

„De kwestie" heeft niet in het minst ons oordeel veranderd, dat de eerste reformatorische daad, waarop onze kerken hebben aan te sturen is te zorgen voor een verbeterde bijbelvertaling.

Om onzen lezers het ongemak te besparen vorige artikelen daarover in hun geheel na te lezen, drukken wij nog eens den uitvoerigen inhoud af.

Boven volgende artikelen zal men die echter meer verkort vinden.

Want *zóó* rooft hij te veel van *onze ruimte*.

Wij zetten thans onze vergelijkingen voort tusschen onze Statenvertaling en vertalingen door Gereformeerde exegeten uit onzen tijd gegeven.

Telkens wordt ons daarvoor nieuwe stof geboden.

Sinds ons laatste artikel verschenen in de „Korte Verklaring", uitgegeven bij den heer J. H. Kok te Kampen weer *drie deeltjes* en wel Jesaja II van Prof. Ridderbos, Klaagliederen van Prof. Aalders en 1 Kon. 1—11 van Prof. van Gelderen, welke naar wij hopen door velen zullen worden besteld. Inderdaad wordt hier vaak nieuw licht geworpen op teksten, welke in de Statenvertaling duister zijn.

Om van de volgorde niet af te wijken slaan we nu „Klaagliederen" van Prof. Aalders op en leggen ek onzen Statenbijbel naast.

Aanstonds treft het, dat Prof. Aalders het poëtisch karakter van dit boek beter tot zijn recht laat komen.

Men neme reeds het eerste vers.

Links vindt men weer de Statenvertaling, rechts de nieuwe.

1. Hoe zit die stad zoo eenzaam, die vol volks was! zij is als eene weduwe geworden; zij die groot was onder de Heidenen, eene vorstin onder de landschappen, is cijnsbaar geworden.	1. Ach, hoe zit vereenzaamd de volkrijke stad, zij werd zelfs een weduwe, de machtige onder de volken; de vorstin onder de landschappen werd onderworpen aan heerendienst!

Het moet al dadelijk gezegd, dat Prof. Aalders met zijn dichterlijke weergave vaak zeer gelukkig is en dat door zijn vertaling het boek wint aan kracht.

Men vergelijke maar eens het begin van 1:2.

2. Zij weent steeds des nachts, en haar tranen loopen over hare kinnebakken	2. Bitter weent zij des nachts en hare tranen vloeien langs hare wangen.

Daarenboven merkt men ook eenig verschil.

„Steeds" is hier vervangen door „bitter" en „kinnebakken" door „wangen".

Ingrijpend is dat verschil nu wel niet, maar het is voor een goede opvatting ook weer niet zonder belang.

Veel verduidelijkt de nieuwe vertaling 1:3.

3. Juda is in gevangenis gegaan wegens de ellende, en wegens de veelheid der dienstbaarheid, zij woont onder de Heidenen, zij vindt geen rust; al hare vervolgers achterhalen ze tusschen de engten.	3. Ontvolkt is Juda door ellende en door zware dienstbaarheid; het zit stil onder de volken, toch vindt het geen rust; allen, die het willen, kunnen het bereiken te midden van benauwtheid.

Wij kunnen hier niet van vers tot vers op verschillen wijzen.

Zij liggen voor het grijpen.

Hoeveel bevattelijker is in 1:5 de vertaling „Hare wederpartijders hebben de overhand verkregen, hare vijanden zijn welgemoed", dan wat wij nu lezen in de Stv. (= Statenvertaling): „Hare tegenpartijders zijn ten hoofd geworden; hare vijanden zijn ongerust".

Bijzonder afwijkend is de vertaling van 1:7.

7. Jeruzalem is, in de dagen harer ellende en harer veelvuldige balingschap, indachtig aan al haar gewenschte dingen, die zij van ouds dagen gehad heeft, dewijl haar volk door de hand des tegenpartijders valt, en zij geen helper heeft; de tegenpartijders zien haar aan, zij spotten met hare rustdagen.	7. Jeruzalem komt in gedachtenis de dagen van haar ellende en angst, toen haar bevolking viel door de hand van den wederpartijder en zij geen helper had. De wederpartijders aanschouwden haar, zij lachten om hare ongevallen.

Nietwaar, men herkent bijna den zin van de eene vertaling niet uit de andere en het is alleszins de moeite waard, dat officiëel onderzocht wordt, welke het meest de oorspronkelijke nabij komt en met het betere zich te verrijken.

Reeds eer deed ik het uitkomen, dat ik de nieuwe vertalingen niet in elk opzicht voor verbeteringen houd. In de meeste gevallen is dit wel zoo, maar er zijn ook uitzonderingen.

Zulk een uitzondering doet zich m.i. hier voor in 1:8.

De Stv. heeft hier: „daarom is zij als een afgezonderde vrouw geworden", terwijl de nieuwe vertaling geeft: „daarom is zij tot een voorwerp van afschuw geworden".

Beide komen natuurlijk op hetzelfde neer.

Maar wie het vervolg leest, zal zien, dat daarin vele dingen verband houden met de „afgezonderde" en dat zij ondudelijk worden, als men dit beeld laat varen en het vervlakt tot „voorwerp van afschuw".

Het is ongetwijfeld naar den geest van deze exegeten, dat men hun vertaling niet voetstoots aanvaardt, maar dat het herzienend en kritisch oog van andere deskundigen er over gaat, of, gelijk wij het reeds meer hebben voorgesteld, dat deze vertalers elkander korrigeeren.

Het zij onzen lezers aanbevolen zelf verdere vergelijkingen te maken.

Wij willen hier nog slechts enkele grepen doen uit het slot van het Klaagliederenboek.

Wij plaatsen naast elkander eenige verzen uit het vijfde hoofdstuk.

5. Wij lijden vervolging op onze halzen; zijn wij moede, men laat ons geene rust.	5. Wij worden op den hals gezeten; wij werken, zonder dat ons rust wordt verleend.
6. Wij hebben den Egyptenaar de hand gegeven en den Assyrier, om met brood verzadigd te worden.	6. Naar Egypte strekken wij de hand uit, naar Assur, om verzadiging van brood.
10. Onze huid is zwart geworden gelijk een oven, wegens den gewelligen storm des hongers.	10. Onze huid gloeit als een oven, door den gloed van den honger.
14. De ouden houden op van de poort, de jongelingen van hun snarenspel.	14. De oudsten zijn niet meer in de poort, de jongelingen staken hun snarenspel.
20. Waarom zoudt Gij ons steeds vergeten? waarom zoudt Gij ons zoo langen tijd verlaten?	20. Waarom zoudt Gij ons voor altoos vergeten? ons verlaten tot in lange dagen?

In al deze verzen heeft de nieuwe vertaling het in verstaanbaarheid van de Stv. gewonnen.

Het ligt soms aan een enkel woord, een enkele zinswending.

Maar dat bij Schriftlezing een vertaling zoovel mogelijk op het eerste hooren begrijpelijk moet zijn, behoeft waarlijk niet nader betoogd.

Hoeveel gaat er, juist door min duidelijke vertaling van een paar verzen of woorden, niet te hoor!

De Schrift gaat zóó over de hoofden heen.

De aandacht verslapt.

Het gevaar voor verstrooidheid, toch al zoo groot, wordt op die manier nog grooter.

Een bijbelvertaling, die „bij" is, moet voor een gezond persoonlijk geloofsleven, een gezond gezinsleven, een gezond kerkelijk leven een zaak van den eersten rang geacht.

HEPP

GEESTELIJKE ADVIEZEN.

Zelfmoord.

Onze lezer S. te G. zond de vraag in, of men vreezen moet, dat iemand, die in zijn belijdenis en wandel op allen, die hem kenden, den indruk maakte een oprecht-gelooviges te zijn, maar die óf in chronische krankzinnigheid, óf in een vlaag van verstandsverbijstering de hand aan eigen leven sloeg, zonder hope op behoudenis stierf.

Naar 'k meen, heb ik in den 4den Jaargang van ons blad die vraag reeds beantwoord. Omdat ik evenwel niet de gelegenheid heb, me daarvan te overtuigen, en inzender dus nog minder het nummer noemen kan, waarin hij vinden kan wat

POPULAIR-WETENSCHAPPELIJKE SCHETSEN.

Over den Satan.

Denamen (Slang).

De naam „draak" wordt nu vervolgens afgewisseld met „slang". Duidelijke taal spreekt hier Openbaring 12:9. Daar wordt de groote draak vereenzelvigd met de „oude slang"; en ten overvloede geschreven, dat deze genaamd wordt: duivel en satan. Men vergelijke nog Openb. 12:14—17; 20:2, 7.

Toen we in ons vorig artikel over den „draak" handelden, hebben we met een beroep op het eigenaardig karakter der Openbaring en in het algemeen krachtens de handhaving van het geloof in de bizondere openbaring, afgewezen de meening van nieuwere onderzoekers, die beweren, dat de aanwending van den naam „draak" in de Openbaring de verwantschap van dit boek *met*, ja zijn afhankelijkheid *van* de drakenmythen en drakengevechten van andere volkeren en religies boven allen twijfel stelt.

Het zelfde doen we thans, als het gaat over de benaming „slang".

Men heeft gemeend, dat de „slang" van Openbaring 12 en 20 te vereenzelvigen was met het sterrenbeeld „de Hydra", en natuurlijk ligt dan weer de weg open voor de poging, om parallellen te vinden met allerlei vreemde voorstellingen uit de Mithras-vereering, de Chaldeeuwsche scheppingsmythen en wat daar verder volgt.

Men heeft — weer een anderen kant uit redeneerend — de slang opgevat als een „chthonisch" dier, d. i. als een symbool van de aarde.

Anderen hebben de „slang" in het visioen verklaard uit Israëlietische mythologische voorstellingen of uit Perzische, Babylonische en al wat verder in aanmerking komt, als men de voorstelling van de „slang" eenvoudigweg verbindt aan die van den „draak".

Merkwaardig is het, dat men zoo de godsdienstige gedachtenwereld van de eerste christenen uit alles en nog wat verklaren wil, behalve uit den eigen voorraad, dien zij van huis uit hadden meegenomen: d. w. z. hun eigen bijbel, met name Genesis 3; het hoofdstuk, dat ook over de slang spreekt, als het middel, waarvan zich de duivel bediende, om den mensch tot zonde te verleiden.

En nog vreemder doet dit alles aan, of — laat ons maar rouduit zeggen, wat we bedoelen — nog sterker springt dit voor-oordeel in het oog, als we erop letten, dat sommige menschen er met geen mogelijkheid toe te bewegen zijn, te gelooven, dat de *ziener* van Patmos *zelf* aan de slang van Genesis 3 gedacht heeft, terwijl zij *wel* voetstoots aannemen, dat zijn *lezers*, zoo in hun alledaagsche leven, er ieder oogenblik aan terugdachten en hun voorstellingen erdoor beheerschen lieten.

Men is in dit alles soms zeer tegenstrijdig.

Nog onlangs verscheen een geschrift over de Openbaring van Johannes, waarin de „slang" uit het visioen van hoofdstuk 12 werd beschouwd als een parallelie met de Perzische voorstelling van hemelwezens, die in strijd zijn met vijandige machten; en tegelijkertijd — want men heeft van het brein der eerste christenen maar één kenmerk overgehouden: de buitengewone elasticiteit — en tegelijkertijd wordt dan ook weer beweerd, dat die „slang" (draak) het sterrebeeld „Hydra" (Waterslang) is, dat immers met den Melkweg evenwijdig loopt en zijn weg afteekent over vier teekenen van den Dierenriem: de Weegschaal, de Maagd, den Leeuw, de Kreeft.

Inderdaad, niet zonder reden komt men hier tot de erkenning, dat de eerste christenen „wonderlijke Levantijnsche breinen" hebben gehad. Men maakt het zelfs wel wat àl te wonderlijk. Want als het waar zou zijn, dat de Openbaring van Johannes een boek is, waarin van zoo ongeveer alle heidensche voorstellingen een mengelmoes wordt gegeven, en dat dit boek dan aan de christenen van dien eersten tijd als met *kanoniek* gezag bekleed werd aangediend, en aangenomen ook, dan heeft men van die eerste christenen en van hun godsdienstige opvattingen een wel wat al te gemakkelijke overtuiging zich gevormd.

Dat trouwens het *vooroordeel* hier een zeer sterk woord meespreekt, moet men wel erkennen, als men in hetzelfde werkje van denzelfden schrijver leest, dat diezelfde christenen wel degelijk aan de slang *uit Genesis 3* dachten, wanneer zij moesten aanzien, hoe in Pergamum de beschermgod Asclepius werd voorgesteld als een man met een slang, ja, straks met de slang vereenzelvigd werd. Tegenover den *afgod* van Pergamum zouden volgens dezen schrijver de christenen dan hun afschuw hebben uitgesproken in de benaming „troon des satans" waarmee dus de Asclepius-dienst werd veroordeeld, en de herinnering aan Genesis 3 zou daartoe hebben meegewerkt.

Wij vragen, waarom men *wel* meent, dat de *lezers* van het boek daar in Pergamum en daarbuiten aan de slang van Genesis 3 gedacht hebben, wanneer zij in godsdienstige symbolen van heidenen de slang zagen optreden, en waarom de *schrijver* van het boek aan alles en nog wat moet gedacht hebben toen hij „de slang" liet optreden in zijn geschrift, *behalve* aan de *slang* van *Genesis 3?* Is dat geen voor-oordeel van uiterste eenzijdigheid?

Het lijdt voor hen, die den ziener van Patmos gelooven, zoo als hij zich aandient, geen twijfel, of de slang uit Openbaring 12 en 20 is te verklaren met behulp van de „slang" van Genesis 3.

Natuurlijk bedoelen we daarmee niet te ontkennen, dat de gedachten van het laatste bijbelboek veel verder gaan dan die van het eerste. Integendeel, de gedachten gaan hier boven Genesis 3 uit; maar den organischen gang van de bizondere Godsopenbaring is dit als vanzelf gegeven. Maar reeds de herinnering, in Openb. 12:9 dat de slang „de *oude*" slang is, bedoelt heen te wijzen naar het dier, dat in Genesis 3 heeft gediend als instrument voor den verleidenden satan. Zoo wil het laatste bijbelboek ons leeren, dat in de laatste dagen een macht van verleiding werkzaam zijn zal, die aan die, welke in den aanvang der geschiedenis optrad, in wezen en werking zich gelijk betoonen zal. Hetzelfde dier, dat in Genesis *werktuig* van den satan was, wordt hier in de Openbaring, die immers geen historisch boek, maar een apokalyps is, een element in de apokalyptische *voorstellings*reeksen, om den satan zelf in *af te beelden*.

* *

Over de vraag, *welk punt van vergelijking* tusschen slang en Satan hier nu moet aangenomen worden door de exegese, wanneer de satan als „oude slang" wordt aangekondigd, behoeven we ons nu niet het hoofd te breken. Moesten we ons los maken van de slang van Genesis 3 om te gaan zoeken in den mythologischen voorraad van alle omliggende heidenvolken, teneinde met behulp van hun mythologie ook de „oude slang" van Johannes' visioenen te verklaren, wij zouden vermoedelijk niet zoo heel spoedig gereed zijn. Want dan konden wij denken aan allerlei mogelijkheden; wij konden dan allerlei plaatsen uit kanonieke en apokriefe en heidensche litteratuur aanhalen, waar om beurten van de slang wordt gezegd, dat zij wijs is, of sluipend, of listig (zoowel in goeden als kwaden zin: berekenend, de kan-